

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ
АБУ РАЙҲОН БЕРУНИЙ НОМИДАГИ
ШАРҚШУНОСЛИК ИНСТИТУТИ

МАҲМУД ҲАСАНИЙ,
МАВЖУДА РАЗЗОҚОВА

ХОЖА АҲРОРГА БАҒИШЛАНГАН РИСОЛА ВА МАҚОЛАЛАР

Тошкент - 2004

Масъул муҳаррир: тарих фанлари доктори
Б.А. АБДУҲАЛИМОВ

Қўлингиздаги библиографик рисолада буюк ватандошимиз, йирик мутасаввиф олим Хожа Убайдуллоҳ Аҳрор (1404-1490) қаламига мансуб асарлар, у ҳақда ёзилган рисола ва мақолалар рўйхати берилмоқда.

Рисола маънавиятимиз ва маданиятимиз ҳамда тасаввуф тарихи билан қизиқувчи кенг китобхонлар оммасига мўлжалланган.

Т а қ р и з ч и л а р :

ЗОҲИДЖОН ИСЛОМОВ
филология фанлари доктори,

ҲАМИДҲОН ИСЛОМИЙ
филология фанлари номзоди

© С М. Ҳасаний, М. Раззоқова, 2004 й.

СЎЗ БОШИ

Хожа Убайдуллох Аҳрор – нақшбандия тариқатининг Темурийлар давридаги йирик вақили, мазкур таълимотнинг назарий ва амалий жиҳатларини бойитиб, унинг халқ орасида машхур бўлишига сабаб бўлган тарихий шахсдир. У ўз замонасида юртда тинчлик ва осойишталикни ўрнатиш, оддий халқ ҳаётини имкон қадар енгиллаштириш, савдо-сотик ва қишлоқ хўжалигини ташкил этиш ва ривожлантириш, умуман, жамиятда тинчлик ва тотувликни таъминлаш мақсадида катта сайъ-ҳаракатлар қилган.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Хожа Аҳрор Валий таваллудининг» 600 йиллигини нишонлаш тўғрисидаги қарори мамлакатимизда бу тарихий шахснинг ҳаёти ва фаолиятини ўрганишда янги имкониятлар яратди. Маълумки, собиқ шўролар даврида миллий тарихимиз, унда муҳим из қолдирган сиймоларга ўша даврдаги ҳукмрон ғояга асосланган ҳолда ёндошиллар эди. Натижада Хожа Аҳрор ҳақида ҳам турли уйдирмалар пайдо бўлган эди. Тарихимизга сунъий равишда олиб қирилган уйдирмаларнинг ҳозирда ўз жойига қуйилиши маънавий меросимизнинг ҳаққоний ўрганилишида муҳим воқелик бўлмоқда.

ЎзРФА Шарқшунослик институти ходимлари институт қўлёзмалар хазинасида сақланаётган Хожа Аҳрор Валий қаламига оид қўлёзма асарларни тадқиқ қилиш ва нашр этиш борасида эътиборга молик ишларни амалга оширмоқдалар. Ўтган қисқа давр мобайнида институт олимлари Хожа Аҳрор Валийга бағишланган куйидаги китоб ва рисоаларни чоп этишга муваффақ бўлдилар:

1. «Хожа Аҳрор ва муридларининг дастхатлари». Бажарувчилар: т.ф.д. А. Ўринбоев ва проф. Жо-Энн-Гросс (АҚШ). Бу китоб инглиз тилида Голландиянинг Брилл босмаҳонасида нашр этилди.

2. Фахриддин Сафий. «Обихаёт томчилари» («Рашаҳот айн ул-ҳаёт»). Хожа Аҳрор ва Ўрта Осиё худудида яшаб ўтган шайхлар ҳақида қимматли маълумотларни берувчи мазкур китоб Шарқшунослик институтининг истеъдодли олимлари т.ф.н. М. Ҳасаний ва Б. Умрзоқовлар тарафидан 2003 йили чоп этилган эди. Унинг тўлдирилган наشري 2004 йили амалга оширилди.

3. Табаррук рисолалар. Хожа Аҳрори Валий қаламига мансуб «Фиқароти Аҳрориййа», «Рисолаи волидиййа», «Рисолаи ҳаво риййа», «Рисолаи анфоси нафиса», «Руқаъот», муаллифга бағишланган «Насабнома-и Хожа Убайдуллоҳ Аҳрор», «Рашаҳот айн ул-ҳаёт», «Жавомий ул-калом» каби рисолаларни ўз ичига олган бу тўпламни т.ф.н. М. Ҳасаний, Б. Умрзоқов ва Ҳ. Каримовлар тайёрлаганлар.

4. Хожа Аҳрори Валий: «Рисолаи волидиййа». Форс тилидан таржима, сўз боши ҳамда изоҳ муаллифлари т.ф.н. М. Ҳасаний ва Д. Ражабова.

Юқоридагилардан ташқари ЎзРФА Шарқшунослик институти ходимлари Хожа Аҳрори Валий билан боғлиқ бошқа рисолалар, мақолалар, тўпламлар ва илмий конференцияларда фаол иштирок этдилар ва унинг ҳаёти фаолияти ва меросини ўрганишга муносиб хиссаларини қўшдилар.

Институт ходимлари тарих фанлари номзодлари М. Ҳасаний ва М. Раззоқова тарафидан тайёрланган навбатдаги «Хожа Аҳрорга бағишланган рисола ва мақолалар» ўз моҳиятига кўра қисқа библиография бўлиб, у муаллифнинг ЎзРФА Шарқшунослик институтида сақланаётган асарларининг нусхалари ҳамда Хожа Аҳрор ҳақида ёзилган тадқиқотларни қамраб олади.

Ўйлаймизки, бундай рисоланинг пайдо бўлиши Хожа Аҳрори Валий ҳаёти ва фаолиятини келажакда тадқиқ этиш учун янги имкониятлар ва қулайликлар яратади.

*ЎзРФА Шарқшунослик институти директори,
т.ф.д. Б. Абдуҳалимов*

КИРИШ

Мамлакатимиз мустақилликка эришгандан сўнг, ўтмишда яшаб ўтган улуғ олимлар томонидан ёзилган асарларни олимларимиз тадқиқ ва таржима этишга имконият топдилар. Бундай зотларнинг тўйлари мамлакатимизда ҳар йили бўлиб ўтмоқда. Бунинг ёрқин мисоли Имом ал-Бухорий, Аҳмад ал-Фарғоний, Бурҳонуддин ал-Марғиноний, Абдулҳолиқ Гиждувоний, Баҳоуддин Нақшбандга аталган юбилей тўйларидир. Бу йил эса ҳукуратимиз қарори билан Хожа Убайдуллоҳ Аҳрорнинг (1404-1490) муборак тўйи ўтказилди.

Маълумки, Хожа Убайдуллоҳ Аҳрор Марказий Осиё маданияти тарихида ўзидан ўчмас из қолдирган зотлардан биридир. У мамлакатда тинчлик ва осойишталик ўрнатиш учун бор кучини аямай хизмат қилган. Ўз мавқеидан фойдаланиб, подшоҳлар орасидаги низоларни бартараф қилган ва уларнинг орасига сулҳ солган. Хожа Аҳрори Валий бекиёс мол-мулкка эга бўлган бўлса-да, бу бойликни ўзи учун сарф қилмай, мамлакатни ободонлаштириш, мадраса ва масжидлар қуриш, турли хил иншоотларни барпо қилиш ва талабаларни тарбиялашга сарф этган. Шунинг учун ҳам унинг номи халқ ичида шу кунгача мухтарам зот сифатида сақланиб келмоқда.

Хожа Аҳрори Валий турли хил фаолият олиб бориш билан бирга ижод билан ҳам шуғулланиб, шариатга ва нақшбандия тарикатини ривожлантиришга оид асарлар ҳам ёзди. Ҳозиргача унинг қуйидаги асарлари етиб келган.

1. Рисолаи волидиййа (“Отага аталган рисола”). Хожа Аҳрори Валий бу рисолаи ўзининг отаси Хожа Маҳмуднинг илтимосига мувофиқ ёзган. Мазкур рисола Заҳириддин Муҳаммад Бобур томонидан 1528 йили ўзбек тилига шеърӣ таржима қилинган ва Тошкентда икки марта нашр қилинган. Форс тилидан ўзбек тилига қилинган насрий таржимаси эса бу йил Тошкентда нашр қилинди.¹

---

¹ Хожа Убайдуллоҳ Аҳрор. Рисолаи волидиййа. Таржимонлар М. Ҳасаний, Д. Ражабова. Т.: Янги аср авлоди, 2004.

2. Фикарот ул-орифийн. Бу асарда Хожа Убайдуллох Аҳрорнинг шариат ва тариқат масалалари бўйича фикрлари фикара, яъни қисқа-қисқа фаслларда ўз ифодасини топган. Бу рисола ҳам Шарқшунослик институтининг илмий ходимлари М. Ҳасаний, Б. Умрзоков, Ҳ. Абдуллаев томонидан ўзбек тилига биринчи марта таржима қилинди.²

3. Рисолаи хавориййа (“Хурлар ҳақида рисола”). Бу рисола Абу Саъид Абулхайрнинг жон ҳақидаги рубойисига шарҳдир. Бундан аввал ҳам бошқа олимлар томонидан бу рубойига шарҳлар ёзилган бўлиб, Хожа Убайдуллох Аҳрор ҳам юқоридаги олимлардан фарқли ўларок ўз фикрларини баён қилган. Бу рисола ҳам ўзбек тилига таржима қилиниб, “Табаррук рисолалар” тўпламига киририлган.

4. Анфоси нафиса (“Дурдона сўзлар”). Бу рисолада Хожа Убайдуллох Аҳрор тариқат йўлидаги муридларнинг амал қилиши зарур бўлган муҳим масалаларни баён қилган. Рисоланинг ўзбекча таржимаси “Табаррук рисолалар” тўпламида нашр қилинган.

Бундан ташқари, Хожа Убайдуллох Аҳрорнинг ҳаёти ва фаолияти ҳақида ўзи яшаган даврдаги ҳамаср шогирдлари ҳам бир қанча асарлар ёзганлар. Булар қаторига Хожа Аҳрорнинг сафдоши ва куёви Мир Абдул Аввалнинг “Масмуъот” (“Эшитилган фикрлар”) номли китобини, кўп йил бирга бўлган шогирди Муҳаммад Қозининг “Силсилат ул-орифин” (“Орифлар силсиласи”) китобини, Хожа Аҳрорнинг севган муридларидан бири хиротлик Фахруддин Али Сафийнинг “Рашаҳоту айн ил-ҳаёт” (“Обиҳаёт томчилари”) китобларини киритиш мумкин.

Ўтмишда авлиёлар тарихига бағишланган ўнлаб мақомот, манокиб ва тазкиралар тасниф қилинган. Уларнинг ҳар бирида ҳам Хожа Аҳрор фаолияти баён қилинган. Буларга мисол қилиб, Жомийнинг “Нафаҳот”, Алишер Навоийнинг “Насойим ул-муҳаббат”, Тохир Эшоннинг “Тазкираи накшбандия”, Муҳаммад Дорошуқунинг “Сафинат ул-авлиё”, Гулом Сарвар Муҳаммаднинг “Хазинат ул-асфие” каби ўнлаб китобларни келтириш мумкин.

---

² Табаррук рисолалар. Нашрга тайёрловчи ва таржимонлар М. Ҳасаний, Б. Умрзоков, Ҳ. Абдуллаев. Т.: Янги аср авлоди, 2004.

Бундан ташқари Хожа Аҳрор ҳақида кейинги даврда яшаган Европа ва Шарқ олимлари ҳам кўплаб мақолалар ёзганлар.

Хожа Аҳрорнинг 600 йиллик тўйи муносабати билан олимлар Хожа Аҳрор ҳақидаги маълумотлардан фойдаланишга ва унинг ҳаёт йўлини ёритишга киришишлари шубҳасиздир. Биз уларнинг ишларини энгиллаштириш мақсадида Хожа Аҳрорнинг ўз қаламига мансуб бўлган ва ЎзР ФА Шарқшунослик институтининг кўлёзмалар хазинасида сақланаётган асарларининг рўйхатини туздик. Хожа Аҳрор томонидан ёзилган асарлар тўрттадан иборат бўлса-да, бироқ уларнинг айримлари кўпгина номлар билан аталади. Олимлар чалғиб кетмасликлари учун биз уларни айрим-айрим бобларга бўлиб кўрсатдик. Хожа Аҳрор ҳақида ёзилган асарлар, ўтмишда ва сўнги йилларда ёзилган мақолалар рўйхати, уларнинг қаерда ва қачон босилгани ҳақидаги маълумотларни илова қилдик.

Мазкур рисола Хожа Аҳрори Валий ҳақида маълумотларни бир ерга жамланиши олимларга энгиллик туғдириши билан бирга Хожа Аҳрорнинг 600 йиллик тўйига муносиб тухфа бўлади деган умиддамиз.

ХОЖА АҲРОРНИНГ ЎЗР ФА ШАРҚШУНОСЛИК ИНСТИТУТИДА САҚЛАНАЁТГАН АСАРЛАРИНИНГ РЎЙХАТИ

РИСОЛАИ ҲАВРОИЙЎА

Хожа Убайдуллоҳ Аҳрорнинг “Рисолаи ҳавроиййа” асари аслида шу ном билан аталса-да, бироқ кейинги аср олимлари ёки уни кўчирувчи котиблар томонидан бошқа номлар билан ҳам аталган. ЎзР ФА Шарқшунослик институтининг карточкали каталогларида улар қандай ном билан аталган бўлса шу номда қайд қилинган. Қуйида турли ном билан аталган, бироқ аслида Хожа Аҳрорнинг “Рисолаи ҳавроиййа”си бўлган қўлёзмаларни келтирдик. Бу қўлёзмаларнинг ичида 507/Л рақамлиси энг қадимийси бўлиб, XV асрда кўчирилган, унвонлар билан безатилган, матнлар олтин суви билан ишланган жадвалларга олинган. Биз қўлёзмалар ҳақидаги маълумотлар билан бирга унинг СВР (Собрание восточных рукописей АН УзССР) номли 11 жилдли фихристида берилган тавсифларга ҳам ишора қилдик.

1. Рисолаи ҳавроиййа. ЎзР ФА ШИ, инв. № 507/Л. 7 varaқ. Форс тилида. Самарқандда ёзилган. СВР, III т, № 2112.
2. Рисолаи ҳавроиййа. ЎзРФА ШИ, инв. № 890/V. 5 varaқ. Форс тилида. СВР, III т, № 2114.
3. Ҳавроиййа. ЎзР ФА ШИ, инв. № 516/II. 4 varaқ. Форс тилида. Самарқандда кўчирилган. Кўчирувчиси Шокарим бин Муҳаммад Раҳим. СВР, III т, № 2115.
4. Шарҳи рубоййи Абу Саъид Абулхайр. ЎзР ФА ШИ, инв. № 12100/III. 5 varaқ. Форс тилида.
5. Ҳавроиййа. ЎзРФА ШИ, инв. № 3844/IX. 4 varaқ. Форс тилида. Самарқандда ёзилган. 1254/1838 йилда кўчирилган.
6. Ҳавроиййа. ЎзР ФА ШИ, инв. № 3844/VIII. 7 varaқ. Форс тилида. Самарқанд. 1254/1839 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси Мирпоча бин Раҳматулла.
7. Рисола дар таҳқиқи рубоййи Абу Саъид Абулхайр. ЎзР ФА ШИ, инв. № 526/IV. 5 varaқ. Форс тилида.

8. Рисолаи хавроиййа. ЎзР ФА ШИ, инв. № 1883/II. 4 варақ. Форс тилида. СВР, III т, № 2113.

9. Рисолаи хавроиййа. ЎзР ФА ШИ, инв. № 514/II. 6 варақ. Форс тилида. Самарқандда ёзилган. 1029/1619 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси Низомиддин Аҳмад.

10. Шарҳи рубойийи Абу Саъид Абулхайр. ЎзР ФА ШИ, инв. № 7252/I. 60 варақ. Форс тилида.

11. Шарҳи рубойийи Абу Саъид Абулхайр. ЎзР ФА ШИ, инв. № 5858/III. 3 варақ. Форс тилида. 3 варақ. Форс тилида. 1305/1888 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси Мирзо Ислон қали Вазлиддин.

12. Шарҳи рубойийи Абу Саъид Абулхайр. ЎзР ФА ШИ, инв. № 6899/VII. 4 варақ. Форс тилида.

13. Шарҳи рубойийи Абу Саъид Абулхайр. ЎзР ФА ШИ, инв. № 4354/V. 7 варақ. Форс тилида.

РИСОЛАИ ВОЛИДИЙҲА

ЎзР ФА Шарқшунослик институтининг қўлёзмалар хазинасида Хожа Убайдуллоҳ Аҳрор қаламига мансуб бўлган “Волидиййа” рисоласининг 7 та нусхаси сақланмоқда. Юқорида айтиб ўтганимиздек, унинг энг қадимий нусхаси 507/III рақамлисидир. Хожа Аҳрорнинг бошқа асарларига нисбатан бу асарининг номи фақат “Волидиййа” номи билангина аталади.

14. Волидиййа. Ўз Р ФА ШИ, инв. № 507/III. 14 варақ. Форс тилида. Самарқандда ёзилган. СВР, III т, № 2437.

15. Рисолаи волидиййа. 523/III. Форс тилида. 9 варақ.

16. Рисолаи волидиййа. ЎзР ФА ШИ, инв. № 526/III. 9 варақ. Форс тилида.

17. Волидиййа. ЎзР ФА ШИ, инв. № 890/IV. 8 варақ. Форс тилида. 1240/1825 йилда кўчирилган. СВР, III т.

18. Волидиййа. ЎзР ФА ШИ, инв. № 4628/II. 12 варақ. Форс тилида. Самарқанд.

19. Волидиййа. ЎзР ФА ШИ, инв. № 516/I. 8 варақ. Форс тилида. Самарқандда ёзилган. 1275/1858 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси Шокарим бин Муҳаммад Раҳим. СВР, III т.

20. Волидиййа. ЎзР ФА ШИ, инв. № 5460/I. 11 варақ. Форс тилида. 1218/1804 йилда кўчирилган.

ФИҚАРОТ УЛ-ОРИФИЙН

ЎзР ФА Шарқшунослик институтининг қўлғезмалар хазинасида Хожа Убайдуллоҳ Аҳрор қаламига мансуб “Фикарот ул-орифийн” асарининг 17 та нусхаси сақланмоқда. Бу асар аслида “Фикарот ул-орифийн” деб аталса-да, ўтмишда олимлар томонидан “Фикарот”, “Фикаротни Аҳрорий”, “Рисолаи фикарот”, “Фикаротни Аҳрориййа” ҳам деб аталган. Қўлғезмаларда “Фикаротни Аҳрориййа” деган номи кўпроқ учрайди. Қўлғезмаларнинг ичида кўчирилиши жиҳатидан қадимийси 507/II рақамлиги бўлиб, XV асрда кўчирилган.

21. Фикаротни Аҳрориййа. ЎзР ФА ШИ, инв. № 507/II. 127 варақ. Форс тилида. Самарқандда ёзилган.

22. Фикарот ул-орифийн. ЎзР ФА ШИ, инв. № 2355/I. 54 варақ. Форс тилида.

23. Рисолаи фикарот. ЎзР ФА ШИ, инв. № 5460/II. 66 варақ. Форс тилида. 1218/1803 йилда кўчирилган.

24. Рисолаи фикарот. ЎзР ФА ШИ, инв. № 8613/I. 73 варақ. Форс тилида. 1080/1669 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси Мирак ҳожи Абулхусайн.

25. Фикаротни Аҳрорий. ЎзР ФА ШИ, инв. № 5822. 72 варақ. Форс тилида. 1304/1887 йилда кўчирилган.

26. Фикаротни Аҳрориййа. ЎзР ФА ШИ, инв. № 3843. 59 варақ. Форс тилида. 1231/1816 йилда кўчирилган.

27. Фикаротни Аҳрориййа. ЎзР ФА ШИ, инв. № 3366/II. 76 варақ. Форс тилида. 1256/1840 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси Муҳаммад Назируддин хожа.

28. Фикаротни Аҳрориййа. ЎзР ФА ШИ, инв. № 9718/III. 98 варақ. Форс тилида.

29. Фикаротни Аҳрориййа. ЎзР ФА ШИ, инв. № 11067/VI. 45 варақ. Форс тилида.

30. Фикарот ул-орифийн. ЎзР ФА ШИ, инв. № 503/VIII. 73 варақ. Форс тилида. Самарқандда ёзилган. СВР, III т, № 2445.

31. Фикаротни Аҳрориййа. ЎзР ФА ШИ, инв. № 2480/I. 65 варақ. Форс тилида. 1254/1838 йилда кўчирилган. СВР, III т.

32. Фикаротни Аҳрориййа. ЎзР ФА ШИ, инв. № 526/II. 86 варақ. Форс тилида. 1153/1740 йилда кўчирилган.

33. Фиқароти Аҳрорийа. ЎзР ФА ШИ, инв. № 516/III. 65 ва-
рак. Форс тилида. Самарқандда ёзилган. 1275/1858 йилда кўчирил-
ган. Кўчирувчиси Шокарим бин Муҳаммад Раҳим. СБР, III т.

34. Фиқароти Аҳрорийа. ЎзР ФА ШИ, инв. № 4075/II. 28
варақ. Форс тилида. Самарқанд. 1223/1808 йилда кўчирилган.
Кўчирувчиси Муҳаммад Амин ибн Худойқули.

35. Фиқароти Аҳрорийа. ЎзРФА ШИ, инв. № 84/V. 57 варақ.
Форс тилида. Самарқандда ёзилган. СБР, III т.

36. Мунтахаб ул-фиқарот. ЎзР ФА ШИ, инв. № 3538/V. 10
варақ. Форс тилида.

37. Рисола дар зикр. ЎзР ФА ШИ, инв. № 5460/III. 29 варақ.
Форс тилида. 1218/1803 йилда кўчирилган.

АНФОСИ НАФИСА

Хожа Аҳрори Валий қаламига мансуб асарлардан яна бири
«Анфоси нафиса» бўлиб, унда мурид амал қилиши зарур бўлган
қоидалар ўз ифодасини топган. Бу асар қўлғезма ҳолида кам тарқал-
ган. Бироқ, у Ҳиндистонда нашр қилинган бўлиб, нусхалари кўплаб
топилади.

38. Анфоси нафиса. Лакнав, 1871.

39. Анфоси нафиса. Ўзбек тилига таржимаси. «Табаррук ри-
солалар» китоби ичида. Тошкент, «Адолат» нашриёти, 2004 й.

ХОЖА АҲРОР ҚАЛАМИГА МАНСУБ ДЕБ АТАЛГАН БОШҚА АСАРЛАР

ЎзР ФА ШИ фондида қуйидаги бир неча асарлар ҳам сақлан-
моқда. Улар ҳам Хожа Аҳрор қаламига мансублиги қайд қилинган.
Бироқ, уларда Хожа Аҳрор номи йўқлиги, баъзилари эса Хожа Аҳ-
рор асарларнинг қисқартмалари бўлгани учун улар алоҳида кўрса-
тилди.

40. Рисолаи нури ваҳдат. ЎзР ФА ШИ, инв. №. 5478/II. 5 ва-
рак. Форс тилида. 1053/1643 йилда ёзилган. 1255/1839 йилда кўчи-
рилган.

41. Рубойиёи одоб ул-соликийн. ЎзР ФА ШИ, инв. № 503/IX.
7 варақ. Форс тилида.

42. Рукаъот. ЎзР ФА ШИ, инв. № 526/V. 7 варак. Форс тилида. 1153/1740 йилда кўчирилган.

43. Калимоти кудсия. ЎзР ФА ШИ, инв. № 2967. 92 варак. Форс тилида. Самарқанд. СБР, III т.

44. Воридот. ЎзР ФА ШИ, инв. № 12950/VI. 33 варак. Форс тилида.

45. Воридоти Убайдуллох Аҳроф. ЎзР ФА ШИ, инв. № 3424/VI. 3 варак. Форс тилида.

46. Калимоти кудсия. ЎзР ФА ШИ, инв. № 79/IV. 17 варак. Форс тилида. 1333/1914 йилда кўчирилган.

ХОЖА АҲРОРНИНГ МУРИДЛАРИ ТОМОНИДАН ЁЗИЛГАН АСАРЛАР

Баҳоуддин Нақшбанд асос солган нақшбандия тариқатини ундан кейин давом эттирган ва ривожланишига ўз ҳиссасини қўшган буюк мутасаввифлар ҳақида кўпгина маноқиб, мақомот ҳамда тазкиралар ёзилган. Мазкур асарларда нақшбандий мутасаввифларнинг ҳаёти ва уларнинг халқ орасидаги тарғибот фаолиятлари ҳақида маълумот берилади. Шундай мутасавифлардан бири нақшбандия тариқатини ривожда ўзининг ҳиссасини кўшиб, халқ орасида тарғибот ишларини олиб борган ва мутасаввиф Хожа Аҳрори Валий (Хожа Убайдуллох Аҳроф)дир.

Бу зот ҳақида кейинги давр муаллифлари кўпгина маълумотларни бериб ўтадилар. Хожа Аҳроф ҳаёти ва фаолиятини ёритувчи манбалар рўйхати куйидагилардан иборат:

1. Силсилат ул-орифийн ва тазкират ул-сиддикийн. ЎзР ФА ШИ, инв. № 11413. 276 варак. Форс тилида. Муаллифи Муҳаммад ибн Бурҳонуддин ибн Хожа Муҳаммад Ризо Муҳаммад ал-Қозий. XV асрда кўчирилган. СБР, X т.

2. Мир Абдулаввал. Масмуъот. Истамбул, 1996.

3. Фаҳруддин Али Сафий. Рашаҳот айн ул-ҳаёт. ЎзР ФА ШИ, инв. № 1788. 331 варак. 1569 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси - Хусайн ибн Қутбуддин Ҳайдар.

4. Маноқиб Хожа Убайдуллох Аҳроф. ЎзР ФА ШИ, инв. № 1883/IV. 108 варак. Форс тилида. 1249/1883 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси Мулло Абулмўъмин Бухорий.

5. Мақомоти Хожа Убайдуллоҳ Аҳрор. ҶЗР ФА ШИ, инв. № 8237/І. 92 варақ. Форс тилида. XVI асрда ёзилган. Муаллифи Муҳаммад қози ибн Бурҳонуддин ибн Хожа Муҳаммад Ризо. СВР, VIII т.

6. Мақомоти Хожаи Аҳрор. ҶЗР ФА ШИ, инв. № 3735/II. 119 варақ. Форс тилида. Кўчирувчиси Мир Абдуллоҳ Самарқандий. СВР, XIII т.

7. Насабномаи Убайдуллоҳ Аҳрор. ҶЗР ФА ШИ, инв. № 526/І. 69 варақ. Форс тилида. Муаллифи Абулхай ибн Абул Фатҳ ал-Ҳусайний. 1153/1740 йилда кўчирилган.

8. Рисолаи авлод ва хулафои Хожаи Аҳрор. ҶЗР ФА ШИ, инв. № 1883/III. 5 варақ. Форс тилида. 1249/1883 йили кўчирилган. СВР, III т.

9. Рукъоти Ҳазрати Хожаи Аҳрор. ҶЗР ФА ШИ, инв. № 526/V. 7 варақ. Форс тилида. Муаллифи Абдулхай ибн Абул Фатҳ ал-Ҳусайний.

10. Тухфат ул-аҳрор. ҶЗР ФА ШИ, инв. № 2002. Форс тилида. 70 варақ. Муаллифи Абдурахмон Жомий. XV аср охирида кўчирилган. СВР. II т.

БОШҚА МУТАСАВВИФЛАР ҲАМДА ХОЖА АҲРОР ҲАҚИДА МАЪЛУМОТ БЕРУВЧИ МАНБАЛАР РЎЙХАТИ

11. Абдурахмон Жомий. Нафаҳот ул-унс мин ҳазорот ул-қудс. Лакнав, 1399.

12. Абдурахмон Жомий. Рисолаи тариқаи хожагон. ҶЗР ФА ШИ, инв. № 8825/III. 3 варақ. 1769 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси - Муҳаммад Ризо Оллоқули ўғли Хонақоҳий.

13. Абдурахмон Жомий. Калимоти қудсийи Хожа Муҳаммад Порсо. ҶЗР ФА ШИ, инв. № 10395/III. 4 варақ. 1833 йилда кўчирилган.

14. Абдурахмон Жомий. Тухфат ул-аҳрор. ҶЗР ФА ШИ, инв. № 2298. 49 варақ. 1631 йилда кўчирилган. Акбаробод (Ҳиндистон). Кўчирувчиси - Мир Али ал-Ҳиравий.

15. Абдурахмон Жомий. Лавоих. ҶЗР ФАШИ, инв. №9784/IX. 16 варақ. Форс тилида. 932/1526 йилда кўчирилган.

16. Мажмаъаи рукъаот ва муншаот. ЎзР ФА ШИ, инв. №296. Форс тилида. Муаллифи Абдурахмон Жомий. СВР, I т. № 360.

17. Абдулғафур Лорий. Такмилиаи нафаҳот ул-унс. ЎзР ФА ШИ, инв. № 1874. 186 варқ. 1532 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси - Сулаймон ибн Қосим.

18. Абу Қосим ал-Бухорий. Маноқиб ва шамоили Ҳазрати Хожаи Алоуддин Аттор. ЎзР ФА ШИ, инв. № 11399/III. 20 варқ.

19. Абул Муҳсин Сиддикий. Тазкираи Муҳаммад Боқир. ЎзР ФА ШИ, инв. № 398. 126 варқ. 1802 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси - Мирзо Муҳаммад Қосим.

20. Абул Муҳсин Сиддикий. Мақомоти Ҳазрати Хожаи Бузург. ЎзР ФА ШИ, инв. № 9519. 187 варқ. 1851 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси - Муҳаммад Маъсум Котиб.

21. Алишер Навоий. Насойим ул-муҳаббат мин шамойим ул-футувват. ЎзР ФА ШИ, инв. № 5420.

22. Али ал-Кураний. Равзат ус-соликийн. ЎзР ФА ШИ, инв. № 5417. 235 варқ. 1530 йилда кўчирилган.

23. Али Акбар Хусайний Урдустоний. Мажмаъ ул-авлиё. ЎзР ФА ШИ, инв. № 1333. 569 варқ. 1633 йилда ёзилган. Ёзилган жойи Ҳиндистон.

24. Амир Саййид ал-Марғиноний. Силсилаи нисбати машойих - Тазкират ул-машойих. ЎзР ФА ШИ, инв. № 11290/I. 47 варқ.

25. Асомийи машойихи табақот. ЎзР ФА ШИ, инв. № 9329/II. 8 варқ. XVI асрда кўчирилган.

26. Аҳмад Хожагий Косоний. Рисолаи баёни силсила. ЎзР ФА ШИ, инв. № 501/XV. 7 варқ. 1589 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси - Саййид Муҳаммад ибн Мир Жалолиддин Бухорий.

27. Аҳмад Хожагий Косоний. Рисолаи чаҳор калима. ЎзР ФА ШИ, инв. № 501/XVI. 3 варқ. 1589 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси - Саййид Муҳаммад ибн Жалолиддин Бухорий.

28. Аҳмад Хожагий Косоний. Силсилаи сиддикийн. ЎзР ФА ШИ, инв. № 501/XVII. 11 варқ. 1589 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси - Саййид Муҳаммад ибн Мир Жалолиддин Бухорий.

29. Аҳмад Хожагий Косоний. Рисолаи Бобурийя. ЎзР ФА ШИ, инв. № 501/XXV. 15 варқ. Форс тилида. 997/1589 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси Саййид Муҳаммад ибн Мир Жалолиддин Бухорий. СВР, III т.

30. Аҳмад Хожагий Косоний. Шарҳи ғазали Убайдуллахон. ЎзР ФА ШИ, инв. № 501/XXVI. 3 варақ. Форс тилида. Даҳбед. 949 йилда ёзилган. 997 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси Саъид Муҳаммад бин Жалолиддин Бухорий. СБР, II т. № 1353.

31. Аҳмад Саъид ал-Мужаддий. Ал-Анҳор ул-арбаъа. ЎзР ФАШИ, инв. № 513. 35 варақ. 1888 йилда кўчирилган.

32. Аҳмад Кашмирий. Шажараи табақоти машойих. ЎзР ФА ШИ, инв. № 1426. 381 варақ.

33. Аҳмад ал-Форуқий ас-Сирҳиндий. Мукошафоти ғайбий. ЎзР ФА ШИ, инв. № 505/VI. 18 варақ. 1889 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси - Муҳаммад Умар Хожа ибн Лутфуллоҳ Хожа.

34. Баёни талқини зикри қалбий. ЎзР ФА ШИ, инв. №8812/IV. 6 варақ.

35. Домла Муҳаммад Яъқуб Охунд. Таржимаи “Хазинат ул-асфиё”. ЎзР ФА ШИ, инв. № 8774. 508 варақ. 1908 йилда кўчирилган.

36. Жиян Муҳаммад ибн Одина Муҳаммад Таёқли. Силсилаи нақшбандий. ЎзР ФА ШИ, инв. № 11235/II. 30 варақ.

37. Ибодуллоҳ Балхий. Силсилаи алийяи ҳазароти хожагон. ЎзР ФА ШИ, инв. № 1974. 78 варақ. 1799 йилда ёзилган. Кўчирувчиси - Аҳмад ибн Абдуллоҳ.

38. Китоби фихристи Техрон. Остони қудси Ризавий. 1308/18090, № 10.

39. Китоби куллиёти зарби Убайдуллахон. ЎзР ФА ШИ, инв. № 8931.

40. Лугатнома. Али Акбар Деххудо. Техрон, 1338/1919, жилд, 50.

41. Мавлоно Мир Муҳаммад Тошкандий. Маноқиби Мавлоно Лутфуллоҳ. ЎзР ФА ШИ, инв. № 5785. 234 варақ. 1875 йилда кўчирилган.

42. Мавлоно Камолуддин Абулвосе ан-Низомий валади мавлоно Жалолиддин Мутаҳҳар ал-Бохарзий. Мақомоти мавлавий Жомий. ЎзР ФА ШИ, инв. № 1354. 149 варақ. Форс тилида. 1230/1815 йилда кўчирилган. СБР, III т.

43. Мавлавий Холий. Боғи эрам. ЎзР ФА ШИ, инв. № 5586. 203 варақ. Форс тилида. СБР, XI т.

44. Мажмуъаи мактубот ва муросолоти Навоий. ЎзР ФА ШИ, инв. № 2173. 45 варақ. Форс тилида.

45. Мажмуъаи муросалот ёхуд Альбоми Навоий. ЎзР ФА ШИ, инв. № 4245. 212 варақ. Форс тилида. Ҳирот. 1939 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси Ибодулло Одилов. СБР, X т.

46. Мажмуъаи муросалот. ЎзР ФА ШИ, инв. № 5136. 138 варақ. Форс тилида. 1357/1939 йилда кўчирилган.

47. Мактуботи темирая. ЎзР ФА ШИ, инв. № 2278. Форс тилида. Ҳирот. СБР, I т. № 354.

48. Малфузот. ЎзР ФА ШИ, инв. № 516. 181 варақ. Форс тилида. Самарқандда ёзилган. Кўчирувчиси Шокарим бин Муҳаммад Раҳим.

49. Маноқиби Хожа Убайдулла Аҳрор. ЎзР ФА ШИ, инв. № 1883/IV. 108 варақ. Форс тилида. 1249 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси - Мулло Абдулмавлон Бухорий. СБР, III т.

50. Маҳдуми Аъзам. Жомеъ ул-мақомот. ЎзР ФА ШИ, инв. № 72. 148 варақ. 1624 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси - Шоҳ Муҳаммад Сўфий ибн Дарвешӣ Бехоназод.

51. Маҳмуд бин шайх Муҳаммад ал-Ғилоний. Риёз ун-нисо. ЎзР ФА ШИ, инв. № 283. 258 варақ. Форс тилида. Ҳиндистон. СБР, XI т.

52. Мир Муҳаммад Сиддиқ. Шавқнома. ЎзР ФА ШИ, инв. № 54/VI. 280 варақ. Форс тилида. Бухоро. 1310-1332 йилларда ёзилган. СБР, II т. № 1351.

53. Мулло Аҳмад. Фард ул-муридин. ЎзР ФА ШИ, инв. № 8296.

54. Муҳаммад Содик Қошғарий. Дурру-л-мазҳар. ЎзР ФА ШИ, инв. № 45. 152 варақ. Форс тилида. XIX аср қўлёзмаси. СБР, III т.

55. Муҳаммад Дорошуқуҳ. Сафинат ул-авлиё. Конпур, 1900.

56. Муҳаммад Тоҳир Эшон. Тазкираи нақшбандия. ЎзР ФА ШИ, инв. № 855/I. 366 варақ. 1894 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси - Ҳабибуллоҳ ибн Мулло Абдуссалом ибн Мулло Неъматуллоҳ ал-Хоразмий ал-Хонақоҳий.

57. Муҳаммад Тоҳир Эшон. Ҳужжат ус-соликийн ва роҳат ут-толибийн. ЎзР ФА ШИ, инв. № 855/II. 58 варақ. 1894 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси - Ҳабибуллоҳ ибн Мулло Абдуссалом ибн Мулло Неъматуллоҳ ал-Хоразмий ал-Хонақоҳий.

58. Муҳаммад Тоҳир Эшон. Тазкираи нақшбандийя батариқай назм. ЎзР ФА ШИ, инв. № 855/III. 5 варақ. 1893 йилда кўчирил-

ган. Кўчирувчиси - Ҳабибуллоҳ ибн Мулло Абдуссалом ибн Мулло Неъматуллоҳ ал-Хоразмий ал-Хонақоҳий.

59. Муҳаммад кози Хожа Муҳаммад Ризо. Мақомоти Хожа Убайдуллоҳ Аҳрор. ЎзР ФА ШИ, инв. № 8237/1. 92 varaқ.

60. Муҳаммад ал-Қозий. Силсилат ул-ориғийн ва тазкират ус-сиддиқийн. ЎзР ФА ШИ, инв. № 6314. 241 varaқ. 1544 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси - Абдурахим.

61. Муҳаммадий Махдум. Тухфат уз-зоирин. Тошканд, 1910.

62. Муҳаммад Содик ал-Фарғоний. Ҳадоиқ ул-ахбор. ЎзР ФА ШИ, инв. № 5728/II. 170 varaқ. 1865 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси - Муҳаммад Розик Хожа ибн Искандар Хожа Умарий.

63. Муҳаммад Мусо ад-Дахбедий. Дурар ул-асрор ва санад ул-аброр. ЎзР ФА ШИ, инв. № 1845. 265 varaқ. XVIII асрда кўчирилган. Кўчирувчиси - Аҳмад ибн Махмуд.

64. Муҳаммад Мусо ад-Дахбедий. Зубдат ул-ҳақоиқ. ЎзР ФА ШИ, инв. № 5825/II. 85 varaқ. 1863-1864 йилларда кўчирилган. Кўчирувчиси - Мулло Абдуллоҳ ибн Мулло Аҳмад Солих Тошкандий.

65. Муҳаммад Мусо ад-Дахбедий. Касир ул-фавоид. ЎзР ФА ШИ, инв. № 10171. 56 varaқ. 1843 йилда кўчирилган.

66. Муҳаммад Ҳошим ибн Муҳаммад Қосим. Насамот ул-қудс мин ҳадойиқ ул-унс. ЎзР ФА ШИ, инв. № 388. 754 varaқ. 1790 йилда кўчирилган. СВР, III т.

67. Муҳаммад Қазвиний. Шажараи нақшбандийя. ЎзР ФА ШИ, инв. № 5810/I. 37 varaқ.

68. Муҳаммад Қазвиний. Рисолат уд-давоир - Шажарат ун-нақшбандийя. ЎзР ФА ШИ, инв. № 5033. 46 varaқ.

69. Муҳаммад Аъзам. Ашжор ул-хулд. ЎзР ФА ШИ, инв. № 498/ II. 172 varaқ. 1834 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси - Искандар Насафий.

70. Муҳаммад Амир ал-Чимёний. Тазкират ул-атқиё ва масират ул-асфиё ва лазизат ул-азкиё. ЎзР ФА ШИ, инв. № 9037. 156 varaқ. XIX асрда кўчирилган.

71. Муҳаммад Раҳим. Сирож ус-солиқийн ва латоиф ул-ориғийн. ЎзР ФА ШИ, инв. № 629. 136 varaқ.

72. Муҳаммад Мурод Кашмирий. Мактуботи Муҳаммад Мурод Кашмирий. ЎзР ФА ШИ, инв. № 5856. 174 varaқ. Форс тилида. XVIII асрда кўчирилган. СВР, XI т.

73. Назр Муҳаммад Хожам. Кашшоф ул-орифин. ЎзР ФА ШИ, инв. № 11420. 91 варақ. Кўчирилган вақти XIX аср.

74. Носируддин ибн Амир Музаффар. Туҳфат уз-зоирин. ЎзР ФА ШИ, инв. № 2193/Л. 20 варақ.

75. Руқабот ва таржимаи Фазлий. ЎзР ФА ШИ, инв. №6390/VI. 67 варақ. Форс тилида. СБР, XI т.

76. Рисолаи Баҳойя. ЎзР ФА ШИ, инв. № 2319. 151 варақ. 1624 йилда кўчирилган. Кўчирилган жойи - Лаҳор.

77. Рисолаи тасаввуф. ЎзР ФА ШИ, инв. № 8237/IV. 90 варақ.

78. Рисолаи тариқаи нақшбандия. ЎзР ФА ШИ, инв. №500/XIII. 20 варақ. Форс тилида. Муаллифи Шоҳ Абдуллоҳ Мужаддий Ғулом Алишоҳ. 1272/1856 йилда кўчирилган. СБР, III т.

79. Рисола дар баёни калимаи тавҳид. ЎзР ФА ШИ, инв. №9027/IX. 69 варақ. Форс тилида. Муаллифи Низомуддин Аҳмад Бадахший (лақаби Ғозийхон). 1055/1645 йилда кўчирилган. СБР, XI, т.

80. Рисолаи сулук. ЎзР ФА ШИ, инв. № 890/X. 7 варақ. Форс тилида. Муаллифи Амир Али ибн Хожа Султон ибн Амир Али Ҳиравий (Амир Алийи Азизон). 1241/1825 йилда кўчирилган. СБР, III, т.

81. Рисолаи илмийя. ЎзР ФА ШИ, инв. № 5239/II. 13 варақ. Форс тилида. СБР, III т.

82. Рисола дар баёни Қусам бин Аббос (Шоҳи Зинда). ЎзР ФА ШИ, инв. № 1773/II. 22 варақ. Форс тилида. СБР, V т.

83. Сабрнома. ЎзР ФА ШИ, инв. № 54/V. 17 варақ. Форс тилида. Муаллифлар - Ироқий, Шоҳ Неъматулла Валий, Шамс Табризий, Ҳофиз, Ҳошим ва бошқалар. Кўчирувчиси - Муҳаммад Сиддиқий.

84. Салоҳ ибн Муборак ал-Бухорий. Анис уг-толибийн ва уд-дат ус-соликийн. ЎзР ФА ШИ, инв. № 2520/Л. 52 варақ. 1383 йилда ёзилган. Кўчирилган вақти - 1557. Кўчирувчи - Шоҳ Ҳусайн ибн Исомуддин ал-Бухорий.

85. Салоҳ ибн Муборак ал-Бухорий. Маноқиби Хожа Баҳоуддин Нақшбанд. ЎзР ФА ШИ, инв. № 11594. 169-варақ. 1585 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси - Абдуллоҳ ибн Абдуллатиф.

86. Саъдуддин Қошғарий. Калимоти Хожа Баҳоуддин Нақшбанд. ЎзР ФА ШИ, инв. № 5501/VI. 14 варақ.

87. Силсилаи нақшбандийя. ЎзР ФА ШИ, инв. №. 300/І. 1 ва-
рак. XIX асрда кўчирилган.

88. Сулаймон. Жомий ул-асрор. ЎзР ФА ШИ, инв. № 2480/ІІ.
16 ва-рак. Форс тилида. Кўчирувчиси - Муҳаммад Салим Бухорий.
СВР, III т.

89. Суханони Эшон Халифа Ниёзқули. ЎзР ФА ШИ, инв.
№79/ІІ. 4 ва-рак. Форс тилида. Тузувчи - Назар Муҳаммад Бадахшо-
ний. 1333/1915 йилда кўчирилган. Кўчирувчиси Мулло Убайдул-
лох. СВР, III т.

90. Таворих. ЎзР ФА ШИ, инв. № 6078/І. 8 ва-рак. Форс тили-
да. XIX асрнинг II ярмида кўчирилган. СВР, XI т.

91. Тохир ибн Хожа Бухорий. Одоб ус-соликийн. ЎзР ФА
ШИ, инв. № 8911/І. 60 ва-рак.

92. Тухфат ул-ансоби Алавий. ЎзР ФА ШИ, инв. №1459.
Форс тилида. 1149/1736 йилда кўчирилган. СВР, III т.

93. Тухфат ул-сиддикийн. ЎзР ФА ШИ, инв. №463/VII. 29 ва-
рак. Форс тилида. СВР, VI т.

94. Хожа Абдулҳақ. Мақомоти Хожаи Аҳрор. ЎзР ФА ШИ,
инв. № 3735/ІІ. 119 ва-рак. Кўчирувчиси Мир Абдуллох Самарқан-
дий.

95. Шажараи нақшбандийя. ЎзР ФА ШИ, инв. № 3970/III. 3
ва-рак. 1860 йилда кўчирилган.

96. Шарҳи рубоиёти Убайдий. ЎзР ФА ШИ, инв. № 501/XIV.
97 ва-рак. Форс тилида. Ҳиндистон. 1212 йилда ёзилган. Кўчирув-
чиси Ғуломсоли Шох нақшбандий Ҳажардий. СВР, III т. № 2744.

97. Шох Абдуллох Мужаддидий Ғулом Алишоҳ. Рисолаи фа-
воид. ЎзР ФА ШИ, инв. № 500/XIV. 27 ва-рак. 1856 йилда кўчирил-
ган.

98. Ҳазиний. Жавоҳир ул-аброр мин амвож ул-бихор. Туркия.
Кайзирий, 1995.

99. Ҳаравий. Маслак ул- ахбори манзум. ЎзР ФА ШИ, инв.
№7786. 85 ва-рак. Форс тилида. 985 йилда ёзилган. 993 йилда кўчи-
рилган. СВР, VI т.

ХОЖА АҲРОРИ ВАЛИЙ ҲАҚИДА МАЪЛУМОТ БЕРУВЧИ РИСОЛА, МАҚОЛА ВА ДИССЕРТАЦИЯЛАР

1. Абдуллаев И. Нақшбандия - оламшумул таълимот // Ўзбекистонда ижтимоий фанлар. - 1993. - № 9-10. - Б. 55-58.
2. Абдумалик Ориф. Навоий сўфийми ёки мутасаввифми? // Гойиблар хайлидан ёнган чироқлар. - 1994. - Б. 217-227.
3. Ахмедов Б. Историко-географическая литература Средней Азии XVI-XVII вв. (Письменные памятники) // Отв. ред. У.И Каримов. Т.: Фан, 1985. 259 с.
4. Бабаджанов Б.М. Политическая деятельность шейхов нақшбандийа в Мавераннахре (I пол, XVI в.): Автореф. дис. ... канд. ист. наук. - Т., 1996. - 23 с.
5. Баҳоуддин балоғардон (Мақомоти Хожа Баҳоуддин Нақшбанд). Нашрга тайёрловчи, таржимон ва изоҳлар муаллифи М. Ҳасаний. - Т.: Ёзувчи, 1995. - 206 б.
6. Бертельс Е.Э. Суфизм и суфийская литература. Изб. труды, т. 3. М., изд. Наука, 1965 г. - 523 с.
7. Бобохонов Ш., Абдулазиз М. Нақшбандий тарикатига оид қўлёзмалар фикристи. - Т.: Мовароуннахр, 1993. - 127 б.
8. Болдырев А.И. Еще раз к вопросу о Ходжа Ахраре. Духовенство и политическая жизнь на ближнем и среднем востоке в период феодализма. (Бартольдовские чтения, 1982).
9. Буюк истеъдод соҳиблари. Ихчам маълумотнома. - Т., 2002. - Б. 50.
10. Бўриев О. Хожа Алоуддин Аттор. - Т.: Маънавият, 1994. - 23 б.
11. Бўриев О., Ҳасанов М. Хожа Муҳаммад Порсо // Буюк сиймолар, алломалар. - Т., 1996. 2-китоб. - Б. 47-51.
12. Бўриев О., Ҳасаний М. Яъқуб Чархий // Мулоқот. -1995. - № 7-8. - Б. 42-44.
13. Бўриев О. Нақшбандия тарикати тарихига оид янги манба // Шарқшунослик, № 8, 1997. - Б. 18-26.
14. Валихўжаев Б. Хожа Аҳроп тарихи.-Т.: Ёзувчи, 1993.-94 б.
15. Валихўжаев Б., Зоҳидий А. Саййид Аҳмад ибн Мавлоно Жалолиддин Хожагий Косоний Махдуми Аъзам. - Т.: Маънавият, 1993. - 40 б.

16. Валихўжаев Б., Бойқобилов Б., О.Усмон. Хожа Ахрор Валий // “Ўзбекистон овози” газ. 6, 10, 13 апрел, 2004.
17. Валихўжаев Б. Хожа Ахрор: Уйдирма ва ҳақиқат // Мулоқот, № 3-4 1991.
18. Валихўжаев Б. Буюк маънавий муршид. Т.: Фан, 2004. - 168 б.
19. Веселовский Н.И. Памятник Ходжи Ахрара в Самарканде. (Восточные заметки). Санкт Петербург 1895 г.
20. Вяткин В.А. Изъ биографии Ходжи Ахрара. (Перепечатано из № 147. “Туркистанские ведомости”, за 1904 г.).
21. Гордлевский В.А. Бахауддин Накшбанд Бухарский. Избранные сочинения. З. М., 1962. - С. 369-386.
22. Ёқубжон Исоқов. Накшбандия таълимоти ва ўзбек адабиёти. Т.: Мерос, 2002. - 119 б.
23. Жаҳон мулкининг нигоҳбони. (Ҳазрат Баҳоуддин Накшбанднинг ҳаёт йўли, тариқатига оид тезис ва мақолалар). Бухоро Давлат Университети ҳузуридаги “Маърифат” нашриёти, 1993.
24. Иванов П.П. Хозяйство джуйбарских шейхов. К истории феодального землевладения в Средней Азии в XVI-XVII вв. М.-Л., Изд-во. АН СССР, 1954. 379 с.
25. Идрис Шох. Накшбандий тариқати. / Ўзбек тилига Ваҳоб Рўзиматов таржимаси. - Т.: Фан, 1993. - 62 б.
26. Иззат Султон. Баҳоуддин Накшбанд абадияти. - Т.: Фан, 1994. - 87 б.
27. Ислом. Справочник. Т.: Ўзбек совет энциклопедияси бош редакцияси, 1989. - 218 б.
28. Исломий Ҳ. Ипор ҳид ила тугилган ориф. (Хожа Баҳоуддин Накшбанд). - Т.: Мовароуннаҳр, 1995. - 39 б.
29. Исломий Ҳ. Алишер Навоий ва Хоразм авлиёлари. - Т.: Фан, 1998. - 66 б.
30. Исломий Ҳ. Абу Мансур Мотуридий. Т.: Адабиёт ва санъат, 2000. - 28 б.
31. Истиқлол йиллари: миллий-диний кадрятларнинг халққа қайтиши. (Бухоро). Т.: 2001. - 80 б.
32. Казаков Б. Анонимное житие Ходжи Ахрара. (Бартольдские чтения, 1981. М.: Наука, 1984 г.).

33. Казаков Б. Сыновья Ходжи Ахрара и последние Тимуриды. (Бартольдские чтения, 1982 г.).

34. Каримов Э.Э. Роль, место и социальные позиции духовенства Мавераннахра в XV в: Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. - Т., 1990. - 159 с.

35. Каримов Э.Э. Некоторые аспекты политической и религиозно-философской практики тариката накшбандийа в Мавераннахре XV в. // Из истории суфизма: Источники и социальная практика: - Т., 1991. - С. 74-89.

36. Кара М. Такялар ва зовиялар. - Истамбул, 1977. - 320 б.

37. Катгаев К. Махдуми Аъзам ва Дахбед. - Самарқанд: Сугдиёна, 1994. - 93 б.

38. Катгаев К. Хожа Аҳрор Валий ва темурийзодалар / Хожа Аҳрор Валийнинг хотираларига бағишланган Республика илмий-амалий конференция маърузалари тўплами. - Самарқанд СамДУ, 1994. 7-8 бетлар.

39. Катгаев К. Хожа Аҳрор Валий ва Улуғбек // Гулистон, 1991. 3-сон.

40. Катгаев К. Бу офоқ ичра тоқ (Хожа Аҳрор ҳақида) // За-рафшон, 1994. 17 ноябр.

41. Кутибоев З. Хожа Аҳрор Валий. - Т.: Фан, 1996. - 157 б.

42. Кутибаев З.А. Ходжа Убайдаллах Аҳрор и его место в социально-политической и духовной жизни Мавераннахра XV века: Автореф. дисс. ... док. ист. наук. - Т., 1998. - 57 с.

43. Кутибоев З. Маънавий қатрлар // Мулоқот, № 1. 1997.

44. Кутибоев З. Дарёи раҳматиға ғарқ қилғай / Ғойиблар хайлидан ёнган чироклар. - Т.: Ўзбекистон, 1994. -253-263 б.

45. Кутибоев З. Хожа Аҳрор сийрати // Мулоқот. № 11-12, 1995. - Б. 47-48.

46. Маънавият юлдузлари. - Т.: Халқ мероси, 1999. - 396 б.

47. Махдуми Аъзам Дахбедий: Тадқиқотчи-таржимон ва изохлар муаллифи Жабборов Н. - Т.: Маънавият, 1993. - 42 б.

48. Махдуми Аъзами Дахбеди. Зубдат ус-соликин ва танбият ус-солотин. Ба нашр тайёрқунанда Ботурхони Хильатпур. Самарканд “Сугдиёна”, 1994. - 76 б.

49. Миклухо-Маклай. О происхождения “Дополнения” к “Тазкират ал-аулийа” Атгара. - КСИБ. 1956, 22, С. 19-27.

50. Набиев Р.Н. Из истории Кокандского ханства (феодалное хозяйство Худояр-хана). Т.: Фан, 1973. 338 с.

51. Наврўзова Г., Сафарова Н. Амир Кулол ва Баҳоуддин Нақшбанднинг тасаввуфий дунёкарашлари. - Бухоро: Бухоро, 1996. - 98 б.

52. Оллобердихон Самариддинхон ўғли. Шайх кутбий макомлари. Т.: Янги аср авлоди, 2001. - 31 б.

53. Петрушевский И.П. Ислам в Иране в VII-XV веках. - Л.: 1966. - 399 с.

54. Раззоқова М.С. Яъқуб Чархийнинг илмий мероси ва унинг нақшбандия тариқати ривожига тутган ўрни (XIV-XV асрлар). Диссертация. Т.: - 2001. - 137 б.

55. Раззоқова М. Яъқуб Чархий - нақшбандия тариқатининг йирик вакили // Шарқшунослик. - Т., 1997. - № 8. - Б. 117-122.

56. Садриддин Салим Бухорий. Дилда ёр. Т.: Адабиёт ва санъат, 1993. - 78 б.

57. Сайид Аҳмад Васлий. Назм ус-силсила. Таржимон ва сўнг сўз муаллифи Бадиа Муҳиддинова. Т.: Янги аср авлоди, 2001.-119 б.

58. Семенов А.А. Бухарский шейх Бахауд-дин. (К его биографии). Восточный сборник в честь А.Н. Веселовского. М., 1914. - С. 202-211.

59. Сухарева О.Р. Потомки Ходжа Ахрара. (Бартольдские чтения, 1982 г.).

60. Тиллабаев Р.А. Среднеазиатские агиографические сочинения XV-XVI вв. как исторические источники (жития шейхов нақшбандиев). Автореф. ... д-ра. ист. наук. - Т., 1994. - 54 с.

61. Тримигэм Дж.С. Суфийские ордены в исламе. Пер. с англ. под ред. и о предисловием О.Ф. Акимушкин. - : Наука, 1989.-328с.

62. Тўлқин Ҳайит. Улугбекнинг ўлдирилишида Хўжа Аҳрорнинг кўли борми? / Ғойиблар хайлидан ёнган чироқлар. - Т.: Ўзбекистон, 1994. - 242-252 б.

63. Ориф Усмон. Баҳоуддин нақшбанд ва унинг таълимоти хақида. Т.: Университет, 1993. - 33 б.

64. Ориф Усмон. Ғиждувоний таълимоти. Масъул муҳаррир академик М.М. Хайруллаев. Т.: Фан, 2003. - 71 б.

65. Усман А. Крупнейшие суфийские братства Центральной Азии. Самарканд - 1999. - С. 113.

66. Усмон Турар. Тасаввуф тарихи: Таржимон Нодирхон Ҳасан. - Т.: Истиқлол, 1999. - 180 б.

67. Хожа жаҳон - Хожа Абдулҳолик Ғиждувоний / Нашрга тайёрловчи таржимон ва изоҳ муаллифлари - Маҳмудхон Маҳдум Ҳасанхон Маҳдум ўғли, Гулбаҳор Музаффар қизи. - Т.: Наврӯз, 1994. - 34 б.

68. Хожа жаҳон - Хожа Абдулҳолик Ғиждувоний. Сўз боши муаллифи академик М.М.Хайруллаев. Нашрга тайёрловчи, кириш, таржима ва изоҳлар муаллифи М.Ҳасаний. Т.: Ўзбекистон, 2003. - 125 б.

69. Хусейнова А.А. Общечеловеческие ценности в мировоззрение Абдурахмана Джами: Автореф. ... канд. филос. наук. - Т., 1994. - 164 с.

70. Шодиев Р. Суфизм в духовной жизни народов Средней Азии: Дисс. ... канд. ист. наук. - Самарканд, 1993. - 240 с.

71. Шоҳ ва шоир Заҳириддин Муҳаммад Бобур. Назм дурдоналари. “Рисолаи волидийа” таржимаси. Т.: “Шарк” нашриёти матбаа концернининг бош таҳририяти, 1996. - 174-188 б.

72. Файзиев Т., Усмонов О. Занги Ота. Т.: - 1993. - 39 б.

73. Ўринбоев А. Хожа Аҳрор // Буюк сиймолар, алломалар. - Т., 1996. 2-китоб. - Б. 51-54.

74. Ўринбоев А. XV аср ёзишмаларида нақшбандия таълимотининг акс этиши // Шарқшунослик. - № 5, 1994.

75. Қаямов А. Бу оҳанг ила бўлғайсен Нақшбанд. - Т.: 1993. - 26 б.

76. Ҳикмат ва ибратдан инган маърифат. Самарканд - 2002. - 130 б.

77. Ҳасаний М., Бўриев О. Яъқуб Чархий // Буюк сиймолар, алломалар. - Т., 1996. 2-китоб. - Б. 45-47.

78. Ҳасаний М., Раззоқова М. Хожагон тариқати ва Хожа Ҳасан Андоқий. Т.: Имом Бухорий республика илмий-маърифий маркази, 2003.

79. Ҳасаний М., Раззоқова М. Ғиждувоний ҳақидаги рисола ва мақолалар. Т.: Фан, 2003.

80. Ҳазрати Хожа Али Ромитаний. Форс тилидан И. Қосимов ва Г. Наврӯзова таржимаси. Бухоро, 1994. - 25 б.

ХОЖА АХРОРИ ВАЛИЙ ҲАҚИДА ХОРИЖИЙ ТИЛЛАРДАГИ МОНОГРАФИЯ ВА ФИХРИСТЛАРДА

1. Co - Ann Gross, Asom Urunbaev. The Letters of Khwaja Ubayd Allah Ahrar and his Associates. Brill Leiden. Boston. Koln - 2002.

2. Catalogue. Of the Turkish manuscripts in the British museum. Charles Rieu, Ph. D. 1888.

3. Catalogue. Of persian manuscripts in the library of the india office. Hermnn Ethe. Oxford, 1903.

4. Фихристи насх хатти форсий институи Шарқшуноси Абу Райхон Беруний фарҳангистони улум Ўзбекистон. (Жилди аввал). Техрон - 1378/1958.

МУНДАРИЖА

СЎЗ БОШИ.....	3
КИРИШ	5
ХОЖА АҲРОРНИНГ ЎЗР ФА ШАРҚШУНОСЛИК ИНСТИТУ- ТИДА САҚЛАНАЁТГАН АСАРЛАРИНИНГ РЎЙХАТИ.....	8
РИСОЛАИ ҲАВРОИЙА	8
РИСОЛАИ ВОЛИДИЙА.....	9
ФИҚАРОТ УЛ-ОРИФИЙН	10
АНФОСИ НАФИСА	11
ХОЖА АҲРОР ҚАЛАМИГА МАНСУБ ДЕБ АТАЛГАН БОШҚА АСАРЛАР.....	11
ХОЖА АҲРОРНИНГ МУРИДЛАРИ ТОМОНИДАН ЁЗИЛГАН АСАРЛАР.....	12
БОШҚА МУТАСАВВИФЛАР ҲАМДА ХОЖА АҲРОР ҲАҚИДА МАЪЛУМОТ БЕРУВЧИ МАНБАЛАР РЎЙХАТИ .	13
ХОЖА АҲРОРИ ВАЛИЙ ҲАҚИДА МАЪЛУМОТ БЕРУВЧИ РИСОЛА, МАҚОЛА ВА ДИССЕРТАЦИЯЛАР.....	20
ХОЖА АҲРОРИ ВАЛИЙ ҲАҚИДА ХОРИЖИЙ ТИЛЛАР ДАГИ МОНОГРАФИЯ ВА ФИҲРИСТЛАРДА.....	25

Босишга рухсат этилди 12.11.2004. Қоғоз бичими А5. «Бизнес» қоғози.
«Таймс» гарнитура. Ҳисоб-нашриёт т. 1,0. Шартли босма т. 1,8. 200 нусха.

ЎзР ФА Ишлар бошқармаси қошидаги кичик босмахонасида чоп этилди.
700047, Тошкент, Я. Ғуломов кўчаси, 70.